

โรงเรียนฝึกอาชีพและโรงเรียนเทคนิคจำนวนมาก

โรงเรียนเทคนิค ธุรกิจและ เศรษฐกิจในบ้าน ยังขึ้นอยู่กับกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเคยบริการงานด้านนี้มาตั้งแต่อยู่ใต้การปกครองของเนเธอร์แลนด์ กระทรวงอื่น ๆ ก็จัดโปรแกรมต่าง ๆ ทางการศึกษาออกโรงเรียน แต่ละหน่วยงานก็จัดโปรแกรมฝึกอบรมของตนเอง การศึกษานอกระบบโรงเรียนอยู่ในความควบคุมของการศึกษาชุมชน กระทรวงศึกษาและวัฒนธรรมแต่ละจังหวัด มีสารวัตรศึกษาชุมชนและแต่ละอำเภอและเทศบาล มีรองสารวัตรศึกษาชุมชน ควบคุมดูแลเกือบทุกตำบล มีศึกษานิเทศก์ชุมชนเข้าร่วมงานและกิจกรรมระดับหมู่บ้าน คณะกรรมการระดับหมู่บ้านจะพัฒนาการจัดกิจกรรม ซึ่งจะทำให้คนในหมู่บ้านได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ คณะกรรมการการศึกษาชุมชนจัดการศึกษา 5 วิธี ซึ่งเรียกว่า Pantja Marge Five ways ซึ่งเป็นระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนชนบทมีดังนี้คือ ทวีป อภิลิทธิ (2523 : 178-179)

1. จัดตั้งสโมสรเยาวชนเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการเตรียมเยาวชนให้เป็นผู้ นำในการพัฒนาชุมชนชนบท
2. การจัดบริการทางการศึกษาสำหรับสตรีโดยเฉพาะการศึกษาเกี่ยวกับครอบครัว ซึ่งมีความมุ่งหมายให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อชีวิตครอบครัว
3. จัดการฝึกผู้นำชุมชน มีจุดประสงค์เพื่อเตรียมกำลังสำหรับการพัฒนาชุมชน
4. จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่คนในชุมชนหมู่บ้าน ให้อ่านออกเขียนได้ อภิปรายและทำกิจกรรมอื่นได้
5. จัดสร้างห้องสมุดชุมชน ซึ่งมีความมุ่งหมายเพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าเรื่องราวต่าง ๆ และให้คนในชุมชนรักการอ่าน

ทั้ง 5 วิธีนี้เป็นองค์ประกอบของการเข้าถึงการศึกษาแบบบูรณาการ ซึ่งเป็นพื้นฐาน การศึกษาสำหรับพัฒนาหมู่บ้าน

โครงการขจัดปัญหาการไม่รู้หนังสือ ในปัจจุบันการศึกษาชุมชนได้จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนใช้ชื่อว่า "โครงการขจัดปัญหาการไม่รู้หนังสือ" โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ อุดม เขยทิวังศ์ (2534 : 195-196)

1. เพื่อเพิ่มทักษะในการอ่าน การเขียน รวมทั้งการคิดเลขอย่างง่าย ๆ เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาในด้านบุคคล พัฒนาในด้านการผลิตและการพัฒนาชุมชน ผลจากการรู้หนังสือจะช่วยให้สามารถนำไปปรับปรุงการทำงานของตนเองและนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่ประชาชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานการช่วยเหลือตนเองของบุคคลในสังคมใหญ่แบบเบ็ดเสร็จด้วยการเปิดสอนในเมืองจากาตาร์ โดยเป็นโครงการทดลอง การสอนตามโครงการนี้เป็นการสอนเกี่ยวกับอาชีพที่ผู้ใหญ่สนใจ โดยให้ผู้เรียนได้เรียนการอ่านเขียน รวมทั้งเน้นทางด้านวิชาชีพไปด้วยวิชาที่เป็นที่สนใจแก่ผู้เรียนในจากาตาร์ ได้แก่ วิชาการเย็บเสื้อผ้า การสุขาภิบาล เพราะเป็นวิชาที่เกี่ยวกับการครองชีพในเมืองใหญ่ได้เป็นอย่างดี ต่อมาได้มีการทดลองเปิดชั้นเรียนแบบการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จที่ชาวตอนกลางและ เปิดสอนวิชาชีพที่ชาวบ้านสนใจ

3. เพื่อจัดคำให้มีการรณรงค์เพื่อแก้ปัญหาคนไม่รู้หนังสือ โดยให้ท้องถิ่นนั้น ๆ รับผิดชอบการทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ประเทศมาเลเซีย

ประเทศมาเลเซียจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้วยการเริ่มต้นจัดการศึกษาผู้ใหญ่ในโครงการส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือของผู้ใหญ่ โดยการส่งเสริมให้ประชากรมมาเลเซียทุกเชื้อชาติที่ยังไม่รู้หนังสือทั้งในเมืองและในชนบทให้รู้หนังสือได้ อ่านออกเขียนได้ โดยใช้ภาษามาเลย์เป็นภาษาประจำชาติ รัฐบาลได้มอบหมายให้เป็นการกิจและความรับผิดชอบของ 2 กระทรวงคือ กระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ในเมือง และกระทรวงพัฒนาชนบทรับผิดชอบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ในชนบท ทวีป อภิลิทธิ (2522 : 222-223)

ส่วนการสอนพิเศษแก่ผู้ใหญ่หรือการศึกษาผู้ใหญ่แบบสืบเนื่องนั้นมี 2 ระดับคือ ระดับประถมศึกษาซึ่งรับนักศึกษาต่อเนื่องจากผู้เรียนจบจากชั้นรู้หนังสืออ่านออกเขียนได้ เข้าไปเรียนต่อในชั้นวิชาชีพ เช่น การเกษตร การประมง ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งจะเปิดสอนตามโรงเรียนและสถาบันต่าง ๆ เช่น สถาบันวิจัยยาง เป็นต้น และยังมีการศึกษาผู้ใหญ่ชั้นสืบเนื่องในระดับมัธยมศึกษาอีกระดับหนึ่ง ซึ่งระดับนี้แผนการการศึกษาสืบเนื่องในกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้จัดหลักสูตรที่ใช้คล้ายกับหลักสูตรที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตามปกติ เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ก็เหมือนกันผิดกันตรงที่จะสอนภายหลังจากเลิกงานแล้วเท่านั้น และผู้เรียนจะต้องไปเรียนที่

โรงเรียนหรือศูนย์ที่รัฐบาลจัดขึ้น การสอบก็จะใช้ข้อสอบชุดเดียวกับนักเรียนโรงเรียนมัธยมตามปกติทุกประการ

รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประเทศมาเลเซีย นอกเหนือจากการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ในโครงการส่งเสริมการรู้หนังสือของผู้ใหญ่ให้อ่านออกเขียนได้ การจัดการศึกษาในรูปของการสอนกลุ่มสนใจวิชาชีพต่าง ๆ การจัดการศึกษาผู้ใหญ่แบบต่อเนื่องระดับประถมและระดับมัธยมศึกษาดังกล่าวมาแล้วนั้น ก็ยังมีการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในรูปแบบของการส่งเสริม การจดจำหนังสือและเพิ่มเติมความรู้ที่เรียนมาในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนให้คงอยู่ตลอดไป โดยไม่หลงลืมไปเสียง่าย ๆ โดยการจัดห้องสมุดตำบล การออกวารสารและสิ่งพิมพ์แจกจ่ายไปในชนบท และตามห้องสมุดต่าง ๆ การจัดหน่วยฉายภาพยนตร์เคลื่อนที่เพื่อให้บริการความรู้แก่คนในชนบท และมีการจัดรายการวิทยุและโทรทัศน์เพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชนโดยทั่วไปอีกด้วย

ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

หลังจากสาธารณรัฐเกาหลีได้รับอิสระจากการยึดครองจากญี่ปุ่น ในปี พ.ศ. 2488 ปรากฏว่า ประชาชนวัยผู้ใหญ่ประมาณร้อยละ 78 ไม่รู้หนังสือ ซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าเป็นอย่างยิ่ง โดยเหตุที่การปกครอง คนไม่รู้หนังสือในระบอบประชาธิปไตยนั้นเป็นเรื่องลำบากยิ่ง สาธารณรัฐเกาหลีจึงวางแผนรณรงค์ให้คนรู้หนังสืออย่างกว้างขวาง รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐเกาหลีซึ่งจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2491 ได้ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดตั้งคณะกรรมการวางด้วยการศึกษาผู้ใหญ่ วางแผนและดำเนินการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ โดยถือเป็นนโยบายสำคัญของรัฐที่จะให้ประชาชนอ่านออกเขียนได้ รู้จักคิดคำนวณอย่างง่าย ๆ และปลูกฝังการเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย โครงการนี้ต้องหยุดลงเมื่อเกิดสงครามเกาหลี และมาเริ่มอย่างจริงจังอีกครั้งหลังจากสงครามยุติ โดยมีการจัดชั้นเรียนสำหรับผู้ใหญ่ขึ้นในช่วงเวลาว่างจากงานเพาะปลูกในฤดูหนาว ผู้ใหญ่จะได้เรียนประมาณ 200 ชั่วโมงใน 70 วัน ผู้จัดชั้นจะได้รับการตกแต่งเตือน หรือถูกลงโทษ ทำให้มีผู้รู้หนังสือเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเกิดขึ้นควบคู่กับการรณรงค์เพื่อจัดการไม่รู้หนังสือ นักศึกษาจำนวนมากถือเป็นหน้าที่ที่จัดกิจกรรมช่วยเหลือคนในชนบทให้มีกำลังใจศึกษา เพื่อการรู้หนังสือทั่วประเทศ การเคลื่อนไหว

ของนักศึกษามุ่งพัฒนากิจกรรมทางสังคม เน้นความรู้สึกของกลุ่มผู้พื้นฐานชนบท และผลที่ปรากฏเห็นได้อย่างชัดเจนในช่วงนั้นก็คือ อัตราผู้ไม่รู้หนังสือร้อยละ 78 เมื่อตอนสิ้นสุดการปกครองของญี่ปุ่นได้ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 27.9 อุดม เขยกีวงศ์ (2534 : 198-199)

เมื่อเกาหลีใต้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 เป็นต้นมาแล้ว รัฐบาลให้ความสำคัญต่อการศึกษา การพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อเร่งรัดพัฒนาประเทศให้กลายเป็นสังคมอุตสาหกรรม และได้ตั้งกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขึ้น เกาหลีใต้ได้เน้นหนักการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักและเคมีภัณฑ์ แต่ประสบกับปัญหาการขาดกำลังคนที่มีความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระดับสูง รัฐบาลจึงได้ให้ความสำคัญในนโยบาย "เทคโนโลยีเป็นอันดับหนึ่ง" ในแผนพัฒนาฉบับที่ 5 รัฐบาลจึงเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ารับการศึกษาในทุกระดับทุกสาขาที่แต่ละบุคคลสนใจ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชาติซึ่งบรรจุแผนพัฒนาการศึกษาของชาติอยู่ด้วย ได้ให้ความสำคัญต่อศึกษานอกระบบโรงเรียนหรือการศึกษาผู้ใหญ่เป็นอันดับสองจากทั้งหมด 3 ลำดับ กล่าวคือ

1. การเร่งพัฒนาสังคม
2. การศึกษาผู้ใหญ่
3. การให้โอกาสแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน

การบริหารและการจัดโครงการศึกษานอกระบบโรงเรียนของเกาหลีใต้ ได้แยกออกจากการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินงาน ดังนี้

1. เพื่อรณรงค์ระดมทุนเพื่อชุมชนใหม่ ผูกอบรมแก่คนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทเพื่อให้เรียนรู้และฝึกฝนให้รู้ถึงปริมาณที่แท้จริงของแชมอาฮิล ฮุนดง
2. เพื่อยกระดับความสามารถทางวิชาการและมีมือแรงงานให้แก่แรงงาน ตลอดจนเทคนิคขั้นสูงในโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ
3. เพื่อให้ความรู้ด้านการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น และการเป็นพลเมืองดีแก่ประชาชนที่ไม่มีโอกาสศึกษาในระบบโรงเรียนภาคปกติ
4. เพื่อฝึกหัดหรือพัฒนาอาชีพเฉพาะสาขาวิชาแก่ผู้สนใจทุกเพศทุกวัย เพื่อช่วยปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น

กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตร ตลอดจนทบวง กรมและสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของรัฐ เช่น สถาบันพัฒนาการศึกษา สถาบันการวิจัยการศึกษา สำนักงานธุรกิจ แรงงาน และสถาบันการฝึกอบรมและจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน หน่วยงานและสถาบันของรัฐที่จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนอีกกลุ่มหนึ่ง คือสถาบันการศึกษา

นอกจากสถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนแล้ว ความร่วมมือของภาคเอกชนยังร่วมมือกันจัดโครงการการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตดังต่อไปนี้ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2532 : 373-379)

โครงการโรงเรียนมัธยมชั้นสูงทางอากาศและไปรษณีย์ โรงเรียนประเภทนี้ได้จัดให้กับคนงานวัยรุ่นที่ไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนปกติได้ การสอนทางวิทยุและไปรษณีย์จัดขึ้นในกรุงโซลและเมืองปูซาน โดยเปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายบางสาขา

โครงการพัฒนาชมรมอิล อุנדง เป็นผลจากการคิดริเริ่มแผนพัฒนาประเทศของประธานาธิบดี ปัก จุง ฮี โดยมุ่งพัฒนาชนบทที่ยากจน มีรายได้ต่ำ ความเป็นอยู่ของประชาชนยากจนขัดสน ขาดสุขภาพอนามัย ให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้นทั้งด้าน สภาพแวดล้อม รายได้และค่านิยมของคนในชาติ โดยมีหลักการและคำขวัญ 3 ประการ คือ ช่วยตัวเอง ให้ความร่วมมือ และขยันและประหยัด โครงการนี้เป็นโครงการพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน ระดมพลังทุกอย่างที่มีอยู่และเกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาโดยมีจุดมุ่งหมายของการพัฒนา 3 ประการ คือ ปฏิรูปด้านจิตใจ พัฒนาการทางด้านสังคมและพัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจ ผลสำเร็จของโครงการนี้เป็นที่ยอมรับกันทั่วโลก ว่าเป็นรูปแบบของการพัฒนาประเทศที่ดีที่สุดรูปแบบหนึ่ง ในแต่ละหมู่บ้านของขบวนการชุมชนใหม่จะมีผู้นำและสมาชิกของขบวนการ ผู้นำจะได้รับการศึกษาและฝึกอบรมผู้นำเยาวชน และผู้นำหมู่บ้าน เพื่อมาวางแผนหมู่บ้านกับพวกพ้องของตนก่อนร่วมกันลงมือปฏิบัติ ขณะเดียวกันก็มีการฝึกอบรมอาชีพต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกชาวชนบทได้รู้จักใช้เวลาว่างให้มีประโยชน์ ในรูปของการรวมกลุ่มสนใจ การจัดสหกรณ์ การสอนวิชาชีพ เช่น การบริหารฟาร์ม การผลิตพืชเศรษฐกิจ การผสมพันธุ์สัตว์ การเลี้ยงไหม การเลี้ยงหมู การปลูกป่า การก่อสร้าง การใช้เครื่องจักรกล การเกษตร การทำแปลงสาธิต วิศวกรรมการเกษตร ฯลฯ

โครงการศึกษาผู้ใหญ่โดยกลุ่มอาสาสมัคร ในเกาหลีใต้ได้มีกลุ่มอาสาสมัครหลายกลุ่ม

ที่ช่วยเหลือสนับสนุนทั้งโดยตรงและทางอ้อมต่อการศึกษาจากระบบ เช่น สมาคม วาย.เอ็ม.ซี. เอ. สมาคม วาย.ดับบลิว.ซี.เอ. สมาคมมารดาแห่งเกาหลี สมาคมบัณฑิตสตรีแห่งเกาหลี เป็นต้น ได้ทำงานอย่างเข้มแข็งเพื่อเตรียมยกระดับมาตรฐานทางปัญญาของผู้ใหญ่ พร้อมทั้งปรับปรุงความเป็นอยู่ของสมาชิกด้วย โดยการพิมพ์หนังสือเผยแพร่จัดอบรมหลักสูตรระยะสั้น ๆ จัดการสัมมนา การสาธิต ฯลฯ ตลอดจนการณรงค์เพื่อการขจัดการไม่รู้หนังสือ ซึ่งมีอาสาสมัครหลายฝ่ายประสานงานร่วมกัน นักศึกษาอาสาสมัครมาช่วยสอนหนังสือแก่ผู้ใหญ่ในตอนกลางวัน เย็นและปิดภาคเรียน

โครงการศูนย์พัฒนาอาชีพในโรงเรียนมัธยมสายอาชีพ และตามโรงงานอุตสาหกรรม ในเวลาพิเศษ ซึ่งจะเป็นโปรแกรมการเรียนในโรงฝึกงานเป็นส่วนใหญ่ คือ จะมีภาคทฤษฎีต่อภาคปฏิบัติเป็น 30 : 70 การเรียนการสอนจะเป็นการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ วิชาที่เปิดสอน ได้แก่ เครื่องกล ไฟฟ้า ช่างก่อสร้าง วิศวกรรมเคมี อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

โครงการโรงเรียนมัธยมศึกษาและเทคนิค จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา คือ การเพิ่มพูนความรู้ระดับช่างฝีมือให้แก่คนงานในโรงงานต่าง ๆ ผู้เข้าเรียนจะต้องสำเร็จมัธยมศึกษาตอนต้น และเป็นผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบอาชีพช่าง ใช้ระยะเวลาในการเรียน 3 ปี และเมื่อสำเร็จแล้วจะได้รับประกาศนียบัตรเทียบเท่าผู้เรียนภาคปกติทุกประการ

โครงการภาคค่ำของวิทยาลัยเทคนิค แหล่งผลิตแรงงานระดับช่างเทคนิคแหล่งใหญ่ของประเทศเกาหลีใต้ คือ วิทยาลัยเทคนิค รวมทั้งวิทยาลัยเทคนิคของเอกชน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อผลิตแรงงานไปป้อนโรงงานตามสาขาวิชาที่ต้องการ ปกติผู้ที่จบมัธยมศึกษาตอนปลายจะต้องสอบคัดเลือก แต่ผู้ที่เคยทำงานมาแล้ว และได้รับใบอนุญาตเป็นช่างระดับที่ 2 จะได้รับการยกเว้น ปรากฏว่าในปีหนึ่ง ๆ มีช่างระดับ 2 เข้าเรียนต่อถึงร้อยละ 30-40 ของจำนวนที่รับทั้งหมด

โครงการที่อ่านหนังสือหรือสโมสกรการอ่าน จัดโดยสมาคมส่งเสริมห้องสมุดชุมชน ซึ่งอยู่ในความอุปถัมภ์ของกระทรวงศึกษาธิการให้สร้างห้องสมุดเล็ก ๆ สำหรับหมู่บ้าน ซึ่งจะมีสมาชิกทั้งชายและหญิงมากกว่า 10 คน จะมีหนังสือให้เลือกอ่านไม่ต่ำกว่า 30 เล่ม และจะได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานห้องสมุด เช่น ชั้นวางหนังสือ ซึ่งเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามกำลังและความช่วยเหลือจากสมาคมอื่น ๆ

โครงการการศึกษาพิเศษ โรงเรียนการศึกษาพิเศษจัดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกประโยชน์ให้แก่คนพิการตาบอด หูหนวก เป็นใบ้ และผู้บกพร่องทางสติปัญญาหรือร่างกาย โดยจัดในระดับเท่ากับระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในโรงเรียนภาคปกติ โดยให้ทั้งความรู้และทักษะอาชีพ เพื่อให้เขาเหล่านั้นเข้าถึงความต้องการเพื่อฝึกฝนการดำรงชีพของตนเอง โครงการการศึกษาประเภทนี้ส่วนใหญ่มักจะจัดในเมืองใหญ่ ๆ เช่น กรุงโซล นครปูซาน

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ปกครองในระบบคอมมิวนิสต์ แบ่งการบริหารประเทศออกเป็น 2 ระดับคือ ระดับรัฐบาลกลาง และระดับการปกครองท้องถิ่น แบ่งการปกครองระดับท้องถิ่นออกเป็นระดับย่อยลงไปอีก 3 ระดับคือ ระดับมณฑล ระดับอำเภอ และระดับคอมมูน ในแต่ละคอมมูนจะแบ่งระเบียบบริหารเป็นฝ่ายปกครองและฝ่ายผลิต จนถึงปี พ.ศ. 2522 ได้มีการปรับปรุงระบบคอมมูนขึ้นใหม่ โดยเปิดโอกาสให้เอกชนดำเนินการมากขึ้นและเปิดโอกาสให้มีการเช่าที่ดินทำกินอย่างเปิดเผย

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นประเทศที่มีประชากรมากที่สุดในโลก ส่วนใหญ่เป็นชาวจีน ใช้ภาษาจีนกลางเป็นภาษาราชการ มีการใช้ภาษาจีนอื่น ๆ ในท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น จีนแต้จิ๋ว จีนฮกเกี้ยน จีนกวางตุ้ง เป็นต้น ประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชนบท โดยทั่วไปมีฐานะยากจน ส่วนใหญ่มีอาชีพกสิกรรม ก่อนการปฏิวัติไปสู่ระบอบสังคมนิยม ประชากรจีนไม่รู้หนังสือถึงร้อยละ 85 หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นสังคมนิยมแล้ว จัดให้มีโครงการรณรงค์การไม่รู้หนังสือเป็นระยะ ๆ รวมทั้งโครงการคุมกำเนิดซึ่งทำให้ประชากรส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยจะสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของ เม่า เซ ตุง ที่ว่า "การศึกษาต้องให้บริการแก่สามัญชน และจัดควบคู่กันไปกับการผลิตแรงงาน" ชาวนาทั่วไปได้รับการพัฒนาทักษะงานอาชีพ การเพิ่มผลผลิตเป็นการยกระดับการดำรงชีวิตของตน ฯลฯ ด้วยเหตุนี้จีนจึงมีจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในปัจจุบัน ดังนี้คือ อู๋ม เซยกีว่งศ์ (2534 : 210)

1. เพื่อพัฒนาการผลิตแรงงานและพัฒนาความเป็นอยู่ของแรงงานทั่วไป โดยได้ตั้งเป้าหมายสำหรับการพัฒนาไว้ ดังนี้

1.1 เพื่อเพิ่มอัตราส่วนของวิศวกรและช่างเทคนิคให้มากขึ้น เพื่อเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ

1.2 เพื่อขจัดการไม่รู้หนังสือของประชาชน ให้น้อยลงโดยเฉพาะในกลุ่มแรงงานและกลุ่มผู้อาศัยอยู่นอกเขตเมือง

1.3 เพื่อให้คนงานทุกคนได้รับการอบรมการอาชีพเบื้องต้น เทคนิคงานอาชีพ ตลอดจนกระบวนการทำงานที่เหมาะสมกับระดับชนิดของงานของเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเป็นหลักสูตรที่ตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปใช้ได้ทันที

1.4 เพื่อให้กลุ่มแรงงานที่ได้รับการศึกษต่ำกว่าระดับมัธยมต้น ซึ่งมีประมาณ 1 ใน 3 ของประชากรในกลุ่ม ให้ได้รับการศึกษาอบรมระดับมัธยมหรือสูงขึ้นภายในปี พ.ศ. 2528 ขณะเดียวกันก็ให้โอกาสกลุ่มแรงงานที่มีความรู้ต่ำกว่าระดับประถมศึกษาจนถึงไม่มีการศึกษา ได้รับเข้ารับการศึกษเบื้องต้น

1.5 เพื่อให้แรงงานของคนหนุ่ม ได้รับการพัฒนาส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. เพื่อปลูกฝังให้ประชากรมีความรัก ความชื่นชมในระบอบสังคมนิยมตลอดจนมีความสำนึกที่จะรับใช้สังคมและสนับสนุนต่อนโยบายของพรรคจีนคอมมิวนิสต์ ทุกระดับของการศึกษาและฝึกอบรมจะต้องมีการเรียนการสอนการเมืองศึกษา ฉะนั้นในการจัดการศึกษานอกระบบทุกรูปแบบจะวางจุดมุ่งหมายไว้ ดังนี้

2.1 เพื่อให้ผู้เรียนมีสำนึกรับผิดชอบในการทำงานและรับใช้สังคมในระบอบการปกครองแบบสังคมนิยม

2.2 เพื่อให้ผู้เรียน คนงาน ลูกจ้าง ได้รับการศึกษาเกี่ยวกับแนวนโยบายของระบอบการปกครองแบบสังคมนิยมโดยทั่วถึง

เนื่องจากจีนเป็นประเทศที่มีการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ ซึ่งส่วนมากจะจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนประสมประสานกับการศึกษาในระบบโรงเรียน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2532 : 381-383) โครงการการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้น มิได้จำกัดเฉพาะเจาะจงที่ประชากรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่กิจกรรมและโครงการการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่รัฐหรือหน่วยงานของรัฐ ดำเนินงานนั้นจะต้องมีความสำคัญ และจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมและโครงการดังกล่าวคือ ประชาชนที่อยู่ในชนบทที่เป็น

ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศนั่นเอง

การจัดการศึกษาทุกระดับอยู่ในความดูแลของรัฐ โดยกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้วางแผนการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ และกระจายความรับผิดชอบไปสู่หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐในภูมิภาคและท้องถิ่น ซึ่งแบ่งหน่วยงานที่จัดและรับผิดชอบงานการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยตรงได้ ดังนี้

1. หน่วยงานที่จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนขั้นพื้นฐาน ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา คือหน่วยงานของรัฐระดับท้องถิ่น โรงงานของรัฐ สถาบันการศึกษาต่าง ๆ การศึกษาในชนบทได้ตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์โดยเฉพาะและเพื่อการนำไปใช้ได้ทันที หลักสูตรการสอนจึงจัดขึ้นตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นในขณะนั้น เพื่อการพัฒนาความเป็นอยู่และพัฒนาชนบท คอมมูนีมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษาของสมาชิกทุกคน คอมมูนีอิสระไม่อยู่ภายใต้อำนาจและกฎบังคับของส่วนกลาง สามารถสร้างโรงเรียนได้ตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

2. หน่วยงานที่จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับคนงาน ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงการป่าไม้ กระทรวงเกษตร กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงคมนาคม และหน่วยงานของรัฐบางหน่วยงาน และหน่วยงานภาคเอกชนในรูปแบบคือ สมาคมคนหนุ่มคอมมิวนิสต์จีน สหพันธ์สตรีแห่งชาติ และสมาคมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจีน ให้การสนับสนุนการจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับลูกจ้าง คนงาน โปรแกรมที่จัดจะมีตั้งแต่การศึกษาพื้นฐานไปจนถึงระดับอุดมศึกษา ทั้งที่เป็นการเรียนยามว่างและเรียนเต็มเวลา

3. หน่วยงานที่จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนระดับอุดมศึกษา ได้แก่ วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยภาคค่ำ และมหาวิทยาลัยเปิด สำหรับกิจกรรมและโครงการการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ประเทศจีนดำเนินการนั้นมีหลายรูปแบบ โดยจัดขึ้นตามความเหมาะสม และเน้นการศึกษาควบคู่ไปกับการผลิต โดยต้องสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย กิจกรรมและโครงการการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่สำคัญ ได้แก่

โครงการรณรงค์เพื่อการเรียนรู้หนังสือ เพื่อขจัดความไม่รู้หนังสือของประชาชน เริ่มที่หมู่บ้านต้าไซ มีการรณรงค์เพื่อการเรียนรู้หนังสือไปสู่โครงการปฏิรูปที่ดิน การศึกษาได้เปลี่ยนแปลง

ความคิดชาวบ้านไปสู่ความคิดแบบมาร์กซิส และเมา เซ ตุง เปลี่ยนสภาพหมู่บ้านยากจน อดยากไปสู่หมู่บ้านแห่งความหวังได้สำเร็จ กลุ่มศึกษา องค์การสำหรับกลุ่มนักศึกษาสำหรับ ชาวนาที่รักความก้าวหน้ามีอยู่ 3 รูปแบบ คือ การประชุมในหมู่บ้าน การศึกษากลุ่มย่อยในท้องนา และการประชุมครอบครัว วิชาที่เรียนในกลุ่มเหล่านี้ ส่วนใหญ่เป็นหนังสืออ่านของเมา เซ ตุง

โรงเรียนท้องถิ่นมีหลายแบบ เป็นโรงเรียนนอกแบบ ตารางสอนไม่แน่นอน และ หลักสูตรไม่ตายตัว เปิดสอนวิชาที่อยู่ในความต้องการของประชาชน กิจกรรมการเรียนขึ้นอยู่กับ สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น แต่สิ่งที่คล้ายคลึงกันก็คือ เนื้อหาของการศึกษาที่สัมพันธ์กับการเพิ่มผลผลิต ตามแผนพัฒนาเกษตร โครงการใช้น้ำ แนะนำการใช้เครื่องจักร ปรับปรุงเครื่องมือ คันควา แนะนำการใช้ปุ๋ย การปรับปรุงพันธุ์พืช การกำจัดแมลงทำลายพืช ปลูกพืชหมุนเวียนให้มากขึ้น โรงเรียนท้องถิ่นแต่ละแบบมีบทบาทและภารกิจต่าง ๆ กัน ดังนี้

โครงการสาธารณสุขขยายตัวมากขึ้น จนถึงขั้นผลิตแพทย์ประจำท้องถิ่น โดยเริ่มจาก โรงพยาบาลในจังหวัดชานสี ตั้งโรงเรียนแพทย์ประจำหมู่บ้านขึ้นและใช้หลักเดิม คือ เรียนครึ่ง ทำงานครึ่งหนึ่งเหมือนกัน ใช้หลักสูตร 4 ปี การบริการและการแพทย์ได้พัฒนาเรื่อยมา เพื่อ ผลิตแพทย์ไปสู่ชนบทให้มากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากโครงการส่งแพทย์ไปฝึกหมอเท้าเปล่าในชนบท ฝึกคนงานทำหน้าที่แพทย์ เปิดโครงการฝึกแพทย์ระยะสั้น ฯลฯ

โรงเรียนแรงงาน "The May 7" ปัจจุบันในประเทศจีนมีโรงเรียนที่ขึ้นต้นด้วย "May 7" อยู่ 2 ประเภท คือ The 'May 7' Cadre School และ The 'May 7' Labour School

The 'May 7' Cadre School เป็นโรงเรียนที่พรรคคอมมิวนิสต์และข้าราชการ เข้ารับการอบรมเพิ่มเติม ส่วน The 'May 7' Labour School เป็นโรงเรียนท้องถิ่นที่มีจุด มุ่งหมายหลายอย่างคือ ฝึกให้ผู้เรียนมีความสามารถรอบตัว ให้เป็นคณงานในท้องนาและพัฒนา การเกษตรในท้องถิ่น ต่อมาได้ขยายไปยังชุมชนท้องถิ่น หมู่บ้าน และได้กลายเป็นโรงเรียน ทดลอง การศึกษาจะประสานกับการผลิตทางการเกษตร ครูและนักเรียนก็เป็นคณงานในท้องนา ไปด้วย และ เมื่อเรียนสำเร็จชาวนาและเขาวชนเหล่านี้ต้องกลับไปอยู่ชนบท

มหาวิทยาลัยแรงงานคอมมิวนิสต์ เป็นสถาบันการศึกษาที่เปิดขึ้นในรูปแบบการทำงาน ครึ่งวันการเรียนครึ่งวัน โดยยึดปรัชญาว่า "การศึกษาจะต้องประสานกับการผลิต และทฤษฎีจะ

ต้องประสานกับภาคปฏิบัติ" จึงเปิดหลักสูตรเกี่ยวกับเทคโนโลยี เทคโนโลยีขั้นสูง ผักทักษะ
ช่างเทคนิคระยะสั้น ใช้เวลาตั้งแต่ 2-4 ปี ตามลักษณะโปรแกรมซึ่งเป็นไปตามความต้องการ
เร่งด่วนของท้องถิ่นและความเป็นไปได้ มหาวิทยาลัยต้องพึ่งตนเอง วิชาที่เปิดสอนจะต้อง
ประสานกับการผลิตเพื่อให้มีรายได้สมดุลกับรายจ่ายของมหาวิทยาลัย บางครั้งนักศึกษาถูก
กำหนดให้ทำงานในตอนกลางวันและเรียนในตอนกลางคืน หรือให้ทำงานมากกว่าเรียนในปีแรก
แล้วค่อย ๆ เพิ่มเวลาเรียนในตอนกลางคืน หรือให้ทำงานมากกว่าเรียนในปีแรกแล้วค่อย ๆ
เพิ่มเวลาเรียนมากขึ้น ๆ ในปีถัดไป ครูผู้สอนเป็นทั้งคนงาน นักค้นคว้า และผู้สอนไปพร้อม ๆ
กัน จากผลการจัดการศึกษาดังกล่าวทำให้มหาวิทยาลัยมีฟาร์ม มีโรงงานกลั่นน้ำมันเล็ก ๆ มีผล
ผลิตรายได้เป็นของตนเอง และนักศึกษาที่สำเร็จก็กลับไปยังหมู่บ้านของเขา กลายเป็นผู้นำ ผู้
เชี่ยวชาญงานเกษตร งานช่าง เป็นครูโรงเรียนท้องถิ่น และผู้บริหารคอมมูน จากประสบการณ์
ของเมืองเกียงสี ทำให้จังหวัดที่สำคัญอื่น ๆ ได้จัดตั้งมหาวิทยาลัยแรงงานคอมมิวนิสต์ของตน
เองเพิ่มมากขึ้น

โครงการมหาวิทยาลัยวิทยุกระจายเสียงเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 แต่ขอเขาไป
และกลับมาเพื่อพู่อีกในปี พ.ศ. 2522 โดยการบริหารของกระทรวงศึกษาธิการ นักศึกษาส่วน
ใหญ่เป็นลูกจ้างอายุต่ำกว่า 35 ปี การสมัครเข้าเรียนและการเลือกเวลาเรียนเหมือนกับชั้น
ตอนของมหาวิทยาลัยสำหรับลูกจ้างทุกอย่าง ยกเว้นลูกจ้างที่ไม่ได้ลงทะเบียนเรียนก็สามารถ
เข้าร่วมสอบไล่เพื่อรับปริญญาได้ถ้าเขาสามารถทำได้ โครงการการเรียนของมหาวิทยาลัยจะมี
ทั้งชั้นเรียน เป็นการสอนเสริมโดยศูนย์การศึกษาจังหวัด ส่วนการกระจายเสียงจะจัดวันละ 3
ครั้ง ๆ ละ 3 ชั่วโมงรวม 2,000 ชั่วโมงเรียน ที่กระจายเสียงออกไปในระยะเวลา 3-5 ปี
ต่อหนึ่งหลักสูตร

โครงการการศึกษาทางไปรษณีย์ เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2508 โดยมีมหาวิทยาลัยจัด
ดำเนินการถึง 120 แห่ง และพรรคคอมมิวนิสต์จีนให้การสนับสนุนเรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ. 2523
มีการประเมินและยอมรับว่าเป็นวิธีการให้การศึกษาที่ลงทุนน้อยที่สุด โดยที่มหาวิทยาลัยที่จัดแต่
ละแห่งจะจัดการพบปะอภิปราย ปฏิบัติการในห้องทดลอง ทบทวนและสอนเสริมแบบเข้มเป็นครั้ง
คราว หรือทางสถาบันจะส่งผู้สอนไปทบทวนให้ผู้เรียน ณ ที่ทำงานในกรณีที่สถานทำการนั้นมีข้อ
ตกลงกับสถาบันว่าจะให้ลูกจ้างได้ประสบความสำเร็จเต็มที่ โครงการเรียนแบบนี้จะใช้เวลา

ประมาณ 3 ถึง 5 ปี โดยผู้เรียนต้องใช้เวลาเรียนประมาณ 15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ผลปรากฏว่าอัตราการออกกลางคันและล้มเหลวมีร้อยละ 50 ถึง 60 ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาการที่จะต้องรักษาคุณภาพของผู้จบการศึกษา

3.5 จิตวิทยาการศึกษาผู้ใหญ่และพัฒนาการวัยผู้ใหญ่

จิตวิทยา คือศาสตร์แขนงหนึ่งซึ่งศึกษาเรื่องราวพฤติกรรมที่สามารถสังเกตหรือวัดได้ของมนุษย์ สัตว์และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเมื่อจัดหมวดหมู่ของจิตวิทยาสามารถแยกสาขาได้ดังนี้ อารีเพอร์ฟุด (2528 : 2-3) จิตวิทยาทั่วไป จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการศึกษา จิตวิทยาอาชีพ จิตวิทยาสังคม จิตวิทยาศลีนิก จิตวิทยาการทดลอง ฯลฯ

จิตวิทยาการศึกษา (Educational Psychology)

เป็นจิตวิทยาสาขาหนึ่งที่ศึกษาถึงพฤติกรรมและประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ เป็นจิตวิทยาประยุกต์ที่นำเอากฎเกณฑ์จากจิตวิทยาสาขาอื่น ๆ และวิชาการสาขาอื่น ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดในการเรียนรู้ เธิเยอร์ศรี วิวิธสิริ (2534 : 3) ดั่งนั้นจิตวิทยาการศึกษาจึงมิใช่เป็นเพียงการนำผลของการค้นพบทางจิตวิทยาซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาไปใช้เท่านั้น แต่หมายถึงระบบระเบียบของการมองเห็นและมีขอบข่ายจิตวิทยาการศึกษาดังนี้ จำเนียร ช่วงโชติและคณะ (2515 : 1-2)

1. ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ เน้นเกี่ยวกับธรรมชาติการเรียนรู้ องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การแก้ปัญหา
2. ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ ในตัวผู้เรียนซึ่งมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น สติปัญญา ความถนัด ความสนใจ การจำการลืม
3. การวัดและการประเมิน ที่ช่วยปรับปรุงการเรียนการสอน
4. ศึกษาเกี่ยวกับความถนัด และวิธีการต่าง ๆ ที่ช่วยแก้ปัญหาและแนะแนวผู้เรียน

จุดมุ่งหมายของจิตวิทยาการศึกษาที่สำคัญมี 3 ประการ คือ

1. ปรับปรุงการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เพื่อช่วยให้การเรียนรู้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่ต้องการอย่างเต็มที่

3. เพื่อช่วยส่งเสริมความสัมฤทธิ์ผลของครูและนักเรียนในด้านสุขภาพ ร่างกาย

จิตใจ อารมณ์และสังคม

จิตวิทยาพัฒนาการ (Developmental Psychology)

เป็นจิตวิทยาสาขาหนึ่งที่ศึกษาพัฒนาการของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นแขนงย่อยได้อีก คือ

จิตวิทยาเด็กหรือพัฒนาการเด็ก (Child Psychology)

จิตวิทยาวัยรุ่น หรือพัฒนาการวัยรุ่น (Adolescent Psychology)

จิตวิทยาผู้ใหญ่ (Adult Psychology)

ผู้ใหญ่ (Adult) คือบุคคลที่มีพัฒนาการทั้งทางกาย อารมณ์ สังคมและจิตใจที่สมบูรณ์เต็มที่ พร้อมรับสถานภาพ (Status) ในสังคมที่พึงจะมี รวมทั้งสามารถพอที่จะรับผิดชอบและดำเนินการใด ๆ ร่วมกับผู้ใหญ่คนอื่น ๆ ได้ คุณลักษณะของผู้ใหญ่แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ อายุ บทบาทและสติปัญญา เชียร์ครี วิวิธสิริ (2527 : 36-38) และพยอม อิงคตานุวัฒน์ (2523 : 5-9) ได้ให้ข้อคิดที่เป็นพฤติกรรมของผู้ใหญ่และพฤติกรรมบรรลุนิติภาวะไว้ดังนี้

1. ละทิ้งความเป็นเด็ก ทำตนให้มีพฤติกรรมแบบผู้ใหญ่
2. ต้องประกอบอาชีพ โดยอาชีพเหล่านั้นได้มาโดยการฝึกฝนหรือเตรียม

เลือกวิชาชีพที่ได้เริ่มกระทำมาตั้งแต่ปลายวัยรุ่น การเลือกวิชาชีพเป็นเรื่องสำคัญ เพราะหมายถึงถึงการตัดสินใจชั่วชีวิต พ่อแม่จึงต้องช่วยชี้แนะด้วย เพราะมีประสบการณ์ชีวิตมากกว่า

3. มีคู่ครอง กระทำพร้อม ๆ กับการประกอบอาชีพงานทำแล้ว โดยอาจเป็นคนเลือกคู่ครองเองหรือพ่อแม่เป็นคนเลือกให้

4. ปรับตัวให้กลมกลืนในสังคมผู้ใหญ่ โดยศึกษาและรับรู้นิยมธรรมเนียมประเพณีที่ต้องปฏิบัติ รวมทั้งการปฏิบัติตัวตามกฎหมายและกฎหมายที่สังคมได้กำหนดไว้

ดังนั้นการเรียนการสอนจะบรรลุผลสำเร็จได้ดี ถ้าผู้สอนหรือผู้ใช้สื่อรู้จักเลือกใช้สื่อที่สอดคล้องกับจิตวิทยาการเรียนรู้อของผู้เรียน ผู้สอนหรือผู้ใช้สื่อการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษา นอกโรงเรียน จึงจำเป็นต้องรู้จักผู้เรียนเสียก่อน ในเรื่องพัฒนาการความคิด ความรู้สึก ประสบการณ์ ความต้องการ ความสนใจ ฯลฯ ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามวัย และสภาพแวดล้อม นั่นคือต้องเรียนรู้จิตวิทยาทั่วไป จิตวิทยาการศึกษาเด็กก่อนวัยเรียน จิตวิทยาวัยรุ่นหรือจิตวิทยา

การศึกษาผู้ใหญ่ แล้วจึงหาวิถีและรูปแบบของสื่อให้สนองตอบ สอดคล้องกับพัฒนาการของ ผู้เรียน เพื่อจูงใจหรือช่วยให้คนเหล่านี้เกิดการเรียนรู้ได้รวดเร็ว พร้อมทั้งสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตจริงของเขาได้ สำหรับการศึกษาผู้ใหญ่ กลุ่มเป้าหมายคือผู้ใหญ่ที่อยู่นอกระบบการศึกษาใน โรงเรียน การผลิตและใช้สื่อจึงคำนึงถึงจิตวิทยาของผู้ใหญ่ ไม่ใช่จิตวิทยาเด็ก ตัวอย่างเช่น หลีกเลี่ยงสื่อที่ต้องใช้ครุบรรยายหรือชี้แนะ เพราะผู้ใหญ่ไม่ชอบ แต่จะเป็นสื่อที่มุ่งให้ผู้เรียนได้มี การปรึกษาหารือกัน รวมทั้งเรื่องการวางแผนผลิตสื่อด้วย มิใช่ให้ผู้สอนหรือผู้ใช้เป็นผู้วางแผน ให้แต่เพียงฝ่ายเดียว นอกจากนี้ยังอาจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการผลิตและใช้สื่อด้วยโดยสื่อที่ ผลิตแบบง่าย ๆ ใช้ทรัพยากรรวมถึงสื่อพื้นเมืองที่มีอยู่ในท้องถิ่น

3.6 ลักษณะการจัดกิจกรรมทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน

การศึกษานอกโรงเรียน มีความหมายกว้างขวางครอบคลุมการฝึกอบรมและการ เรียนการสอนนอกระบบชั้นเรียนภาคปกติทั้งหมด ทั้งของผู้ใหญ่ เด็กและเยาวชน เป็นการจั ดการศึกษาที่จะช่วยเสริม สนับสนุนและให้ความร่วมมือกับการศึกษาในระบบโรงเรียน เพื่อให้ การจัดการศึกษามีความสัมพันธ์กับชีวิตจริงของผู้เรียน และให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาตนเองให้ มากที่สุด กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนมีมากมายหลากหลายจัดขึ้นตามความเหมาะสม และ ความต้องการของผู้เรียน ช่วยปรับปรุงคุณภาพประชาชนทุกแง่มุมของชีวิตอย่างแท้จริง การศึกษา นอกโรงเรียนและการศึกษาผู้ใหญ่จึงเป็นบริการที่จัดสนองความต้องการหลายอย่าง เช่น

1. เป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคคลและสังคม
2. เพื่อให้ผู้ที่จบการศึกษาจากในระบบโรงเรียนแล้ว ได้มีโอกาสหาความรู้ และ ได้รับการฝึกฝนเพิ่มเติม โดยเฉพาะสำหรับไปประกอบอาชีพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น
3. เพื่อให้ผู้ที่ไม่มีโอกาสเรียนในระบบโรงเรียนได้มีโอกาสศึกษาแล้วเรียน
4. เพื่อช่วยย้ให้ผู้ที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ ได้มีโอกาสศึกษาเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ในการทำงาน

กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาผู้ใหญ่ ที่จัดบริการให้ทำไปอาจแบ่ง เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้ เรียบรศรี วิวิธสิริ (2530 : 88-90)

1. ลักษณะที่เป็นชั้นเรียน จัดขึ้นเพื่อให้ความรู้แก่ผู้ไม่รู้หนังสือ ผู้ไม่มีโอกาสศึกษาต่อ

ในระดับโรงเรียน และให้การศึกษาต่อเนื่องทั้งด้านวิชาสามัญ และวิชาชีพ กิจกรรมประเภทนี้ จะมีหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนแน่นอน ยืดหยุ่นได้น้อย เนื่องจากส่วนใหญ่จัดขึ้นเพื่อ เทียบคุณสมบัติและความรู้กับการศึกษาในระบบโรงเรียน มุ่งวุฒิบัตรที่มีศักดิ์และสิทธิ์ให้เท่าเทียม กัน กิจกรรมประเภทนี้ได้แก่

- 1.1 หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่เปิดเสรีขั้นพื้นฐาน เรียนจบแล้วมีศักดิ์และสิทธิ์ เท่าผู้จบชั้น ป.4 ในระบบโรงเรียน
- 1.2 หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่เปิดเสรีขั้นต่อเนื่อง ระดับ 3-4 และ 5 เรียนจบแล้วมีศักดิ์และสิทธิ์เท่าผู้จบชั้น ป.6, ม.3 และ ม.6 ตามลำดับ
- 1.3 หลักสูตรการศึกษาต่อเนื่องระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หรือมหาวิทยาลัยอื่นที่เปิดสอนนิสิตภาคสมทบ
- 1.4 โครงการอบรมครูเพื่อการศึกษาาระหว่างบิดภาคเรียนฤดูร้อน (อ.ศ.ร.) เพื่อเลื่อนวิทยฐานะของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา
- 1.5 โครงการให้การศึกษาอบรมครูประจำการของวิทยาลัยครู เป็นการจัดการศึกษาในระดับปริญญาตรี
- 1.6 โครงการอบรมวิชาภาษาต่างประเทศ ที่มีการจัดระดับชั้นเรียนแน่นอน เช่น การจัดสอนภาษาอังกฤษของสถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ (NIDA) หรือสมาคมนักเรียน เก่าอเมริกา (AUA) เป็นต้น

2. ลักษณะกึ่งขั้นเรียน เป็นการจัดที่มีแบบแผนพอประมาณ ยืดหยุ่นได้มากขึ้น จัดขึ้น เพื่อสนองความต้องการของประชาชน และหน่วยงานหรือจัดขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายเฉพาะ เรื่อง เฉพาะกาล ตามความจำเป็นของสถานการณ์แต่ละชุมชน หรือแต่ละสังคม เป็นการจัดอบรมให้ ความรู้ระยะสั้น ๆ ตั้งแต่ 5-10 ชั่วโมงขึ้นไปจนถึง 1 ปี หรือนานกว่านั้น ดังตัวอย่างกิจกรรม เช่น

- 2.1 การเปิดสอนกลุ่มสนใจในวิชาชีพต่าง ๆ เช่น ช่างไฟฟ้า ทำอาหาร ประดิษฐ์ดอกไม้ ฯลฯ ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน
- 2.2 การจัดสอนวิชาชีพหรือการประดิษฐ์ต่าง ๆ ให้แก่ผู้สนใจทั่วไปของสภา สตรีแห่งชาติ

2.3 การอบรมเรื่องการวางแผนครอบครัว แก่ผู้สนใจของสมาคมพัฒนา
ประชากรและชุมชน

2.4 การสอนวิชาชีพระยะสั้น ๆ ที่มุ่งเรียนเอาความรู้ ความชำนาญ ไม่มี
ประกาศนียบัตรรับรอง เช่น การสอนพิมพ์ดีด ขับรถยนต์ ประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง

2.5 การสอนกวดวิชาในระดับการศึกษาต่าง ๆ แก่ผู้เรียนเป็นกลุ่ม และจัด
เป็นครั้งคราว

2.6 โครงการอบรมที่จัดขึ้นตามนโยบายของหน่วยงานหรือของประเทศ เช่น
การสัมมนาวิชาการ การประชุมเชิงปฏิบัติการในเรื่องต่าง ๆ การฝึกอบรมยุวเกษตรกร การ
ฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้าน การอบรมอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อ.ส.ม.) เป็นต้น

3. ลักษณะที่ไม่เป็นชั้นเรียน ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยไม่มีแบบแผนตายตัว
แน่ชัด จัดได้หลายรูปแบบ ยืดหยุ่นได้มาก จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ความรู้แก่ประชาชนทุกกลุ่มชน
และทุกระดับการศึกษา ไม่จำกัดเพศ วัย ฐานะ การจัดกิจกรรมลักษณะนี้จะมีทั้งที่เป็นการศึกษา
นอกโรงเรียนและการศึกษาไม่เป็นทางการ บุคคลอาจได้รับความรู้ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม
ส่วนมากเป็นการศึกษามวลชน มุ่งสร้างค่านิยมของสังคมและให้ความรู้ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ
เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและพัฒนาประเทศ ตัวอย่างกิจกรรมมีดังนี้

3.1 การศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ (วปม.) จัดโดยกรมการศึกษานอกโรงเรียน
มี 2 ประเภท คือ การศึกษาผู้ใหญ่เปิดเสรีขึ้นต่อเนื่องระดับ 3-4 และการศึกษาแบบ
กลุ่มสนใจ

3.2 การสอนวิชาชุดครูทางวิทยุและไปรษณีย์ระดับ พ.กศ. และ พม. ของ
สำนักเลขาธิการคุรุสภา

3.3 การศึกษาทางไกลให้การศึกษาต่อเนื่องระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช

3.4 ห้องสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดเคลื่อนที่

3.5 พิพิธภัณฑ์ และนิทรรศการเคลื่อนที่

3.6 การจัดให้ความรู้ต่าง ๆ โดยผ่านสื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์
เอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เป็นต้น

3.7 ลักษณะธรรมชาติของสื่อที่ใช้ในการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน

การจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกโรงเรียน จัดอยู่ในหลายลักษณะ สื่อที่จะนำมาใช้ จึงจำเป็นจะต้องออกแบบ หรือให้มีรูปแบบที่หลากหลาย ตลอดจนการใช้ที่แตกต่างกันไปตาม ความเหมาะสม และตามสภาพการณ์ที่จะนำไปใช้ อย่างไรก็ตามเราสามารถสรุปลักษณะ ธรรมชาติของสื่อที่ใช้ในงานการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ประเภทและลักษณะกิจกรรมไว้ได้เป็น 4 ลักษณะ คือ เขียวศรี วิวิธสิริ (2530 : 91-93)

1. สื่อประเภทให้การฝึกทักษะทางวิชาชีพ แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ สื่อที่ใช้ ประกอบการสอนของครู โดยมีครูเป็นผู้ฝึก มีตำราหรือใบงานซึ่งครูเขียนขึ้นเอง เช่น ตำรา ตัดเย็บเสื้อผ้า ตำราประกอบอาหาร ใช้ประกอบการสอน ส่วนสื่ออีกลักษณะหนึ่งเป็นสื่อวิชาชีพที่ ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเองจากคู่มือ หรือเอกสาร เป็นวิชาชีพที่ไม่ต้องการทักษะมากนัก หรือเป็นวิชาง่าย ๆ ที่ผู้เรียนสามารถเรียนและฝึกด้วยตนเองได้

2. สื่อที่ใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นชั้นเรียน มีครูสอนและมีหลักสูตรแน่นอน ถ้าเป็น การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญที่เทียบความรู้เท่ากับการศึกษาในระบบโรงเรียน มักจะใช้สื่อในลักษณะ เดียวกันกับในโรงเรียน ยกเว้นบางวิชาที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นผู้ผลิตใช้เองเพื่อให้ สอดคล้องกับหลักการและจิตวิทยาของผู้เรียน ตัวอย่างเช่น บทเรียนการศึกษาผู้ใหญ่แบบ เบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน วิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิตและโลกของงานอาชีพ เป็นต้น

3. สื่อที่ใช้กับหลักสูตรเหมือนกับประเภทชั้นเรียน แต่ต่างกันตรงกลุ่มเป้าหมาย ผู้เรียนเป็นมวลชน แทนที่จะเป็นกลุ่มชั้นเรียนแน่นอน การจัดบริการการศึกษาทั้งวิชาสามัญ วิชาชีพ หรือให้การศึกษาคู่เนื่อง จะอาศัยสื่อทางไกลหรือสื่อมวลชน คือวิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ เป็นหลักสื่อที่ออกมาจะสัมพันธ์สอดคล้องกับวิธีการศึกษา โดยเน้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถตอบคำถาม ทำแบบฝึกหัด ตรวจสอบผลได้เอง บางวิชาอาจมีสื่อเสริมอื่น ๆ อีกเช่น สไลด์ เทป หรือที่เรียกว่าเป็นชุดสื่อประสมนั่นเอง สื่อทั้งหลายจะจัดโปรแกรมการเรียน การสอนไว้เป็นอย่างดี

4. สื่อประเภทที่ไม่มีหลักสูตรแน่นอน จัดบริการให้แก่คนทั่วไป ไม่มุ่งชัดว่าใครเป็น ผู้จัด และใครต้องมารับบริการ เป็นสื่อที่ผลิตขึ้นเพื่อแก้ปัญหาของประชาชนหรือชุมชน มุ่งให้เกิด ความรู้ เกิดความคิดแก้ปัญหา เช่น เรื่องประชากรศึกษา ซึ่งว่าด้วยการแก้ปัญหาชีวิตของชาว

บ้าน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น สื่อดังกล่าวจึงกว้างขวางมีหลายรูปแบบ เช่น ความเป็นกรณีตัวอย่างเพื่อให้เกิดแก้ปัญหา ทำเป็นภาพโปสเตอร์ สไลด์ สปอตวิทยุ หรือสปอตโทรทัศน์ ฯลฯ สื่อประเภทนี้ส่วนใหญ่จะให้ความรู้ในรูปการศึกษาไม่เป็นทางการ และยังหมายรวมถึงเทคนิควิธีการต่าง ๆ ดังเช่น

4.1 การสร้างระบบถ่ายทอดความรู้ในชุมชนเอง ฝึกให้ชุมชนรู้จักใช้บุคคลองค์การ หรือสถาบันต่าง ๆ ที่มีอยู่เป็นแหล่งกระจายข้อมูลและความรู้ เช่น วิธีการประชุมของกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน การแนะนำช่วยเหลือเบื้องต้นในเรื่องสาธารณสุขขั้นมูลฐาน การจัดสหกรณ์ หรือใช้กระบวนการกลุ่มในการทำงาน การใช้วัดเป็นศูนย์รวมโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ให้ความรู้ข้อมูล

4.2 การสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบริการประชาชนทั่วไป โดยอาจจัดในห้องสมุดประชาชน ศาลาประชาคม ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน โรงเรียน วัด ฯลฯ

4.3 การสอดแทรกความรู้ไปกับสื่อพื้นบ้าน และสื่อเพื่อการบันเทิง เช่น ลำตัด หนังตะลุง ลิเก ภาพยนตร์ เป็นต้น

4.4 การใช้สื่อทางไกลหรือสื่อมวลชน เช่น สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ถ่ายทอดความรู้ ทั้งที่เป็นการศึกษาออกโรงเรียนและการศึกษาไม่เป็นทางการ

การผลิตและใช้สื่อยังมีเรื่องสำคัญที่ต้องคำนึงถึงอีก นอกจากที่กล่าวมาข้างต้น คือสภาพการรู้หนังสือของผู้เรียน หรือผู้รับสาร ถ้าเป็นผู้เรียนที่ไม่รู้หนังสือ ควรใช้สื่อที่สามารถเข้าใจได้ง่าย โดยการดูภาพหรือสื่ออื่นประกอบสื่อการเรียนรู้อาจออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การใช้อุปกรณ์แสดงภาพ เสียง การอ่าน การฝึกใช้เครื่องมือหรือรวมสื่อ และวิธีการทั้งหมดเข้าด้วยกัน ขึ้นอยู่กับตัวผู้เรียนเองว่า สามารถเรียนรู้วิธีใดได้ดีที่สุด ส่วนเทคนิคแก้ปัญหาและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง รวมทั้งช่วยให้สามารถร่วมกิจกรรมทำงานกับผู้อื่นได้ดี และทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในตนเองมากยิ่งขึ้น

3.8 แนวทางการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อม การศึกษาออกโรงเรียน

ปัญหาของสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันเป็นปัญหาที่ได้รับการกล่าวถึงและวิพากษ์วิจารณ์กันมาก เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ ป่าหมด โลกร้อน น้ำเน่า อากาศ

เสีย ฝุ่นละออง ขยะ สารพิษ ฯลฯ ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะทางด้านอุตสาหกรรมเป็นหลัก ในขณะที่ประเทศพัฒนามากขึ้นเท่าใด สิ่งแวดล้อมจะยิ่งเสื่อมโทรมลงเป็นเงาตามตัวและที่สำคัญประการหนึ่งคือการเพิ่มของประชากร ประกอบกับความต้องการไม่มีที่สิ้นสุดของมนุษย์ สิ่งเหล่านี้เป็นตัวเร่งในเรื่องมลพิษสิ่งแวดล้อม ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติที่เคยอุดมสมบูรณ์ต้องลดน้อยลง เกิดความเสื่อมโทรม ธรรมชาติที่เคยสวยงามก็เสื่อมโทรมและย้อนกลับมาทำอันตรายต่อมนุษย์ในที่สุด

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาใหม่ที่เริ่มเข้าสู่ขั้นวิกฤติ ที่ประชาชนจะต้องร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหาอย่างจริงจังและจริงจัง เพราะประชาชนเป็นผู้มีส่วนในการกำหนดสภาพแวดล้อมว่าจะเป็นไปในทิศทางใด ด้วยเหตุนี้กรมการศึกษานอกโรงเรียนในฐานะเป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่น เป็นผู้เผยแพร่ความรู้ข่าวสารข้อมูล และเป็นผู้นำในการประสานงานการจัดกิจกรรมต่าง ๆ จึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางด้านกิจกรรมอนุรักษ์พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นมีสาเหตุหลายประการด้วยกัน และทุกประการนั้นเกี่ยวเนื่องมาจากประชาชนทั้งสิ้น ในการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อให้ได้ผลในด้านการอนุรักษ์พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ควรจะได้ทำความเข้าใจในลักษณะประเภทของประชาชนเสียก่อน ซึ่งพอจำแนกออกได้เป็น 4 ประเภทด้วยกัน ลีริรัตน์ เกษประทุม (2535 : 289-290) คือ

1. ประชาชนประเภทไม่รู้และไม่ทำลาย ประชาชนในกลุ่มนี้คือ กลุ่มที่ไม่มีความรู้ในเรื่องสิ่งแวดล้อมด้วย การให้ความรู้แก่ประชาชนกลุ่มนี้เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังแล้ว ประชาชนในกลุ่มนี้จะไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้ว ก็จะได้กลุ่มพลังที่จะช่วยกันอนุรักษ์ พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยไม่ยากนัก

2. ประชาชนประเภททำลายเพราะไม่รู้ ประชาชนกลุ่มนี้เป็นประเภทเดียวกับกลุ่มที่ 1 คือไม่มีความรู้ แต่จะแตกต่างกันในเรื่องที่ว่า เป็นผู้ทำลายสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่ทำโดยไม่รู้ว่าเป็นการทำลาย ทำโดยไม่รู้ตัว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อม สร้างความตระหนัก เพื่อให้ได้ความร่วมมืออย่างจริงจังในการไม่ทำลาย และช่วยกัน

อนุรักษ์พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในที่สุด

3. ประชาชนประเภทรู้แล้วยังทำลาย ประชาชนกลุ่มนี้คือ กลุ่มที่สร้างความหนักอกหนักใจให้กับนักสิ่งแวดล้อม เพราะเป็นกลุ่มคนที่รู้ดี เข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อม และผลกระทบหากถูกทำลาย แต่จะด้วยเหตุผลใด ๆ ก็ตาม เขาจะทำลายสิ่งแวดล้อมโดยไม่มีขอบเขตจำกัดและไม่ยั้งคิด เพราะเหตุผลประการสำคัญคือเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสนใจ เอาใจใส่ และใช้ยุทธวิธี เทคนิคในการสร้างจิตสำนึก สร้างความตระหนักให้แก่กลุ่มคนกลุ่มนี้ให้ช่วยกันอนุรักษ์พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแทนการทำลาย

4. ประชาชนประเภทรู้และไม่ทำลาย ประชาชนกลุ่มนี้เป็นที่ปรารถนาของนักสิ่งแวดล้อมเพราะนอกจากจะมีความรู้ดีแล้วยังเป็นผู้ไม่สร้างปัญหาสิ่งแวดล้อมอีกด้วยและประชาชนกลุ่มนี้จะ เป็นพลังสำคัญในการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เมื่อสามารถจัดกลุ่มของประชาชนได้แล้ว ความจำเป็นอย่างยิ่งและเร่งด่วนที่จะต้องทำก่อนคือ การให้ความรู้ความเข้าใจ สร้างความตระหนักในเรื่องสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นเสียก่อนเพื่อให้การจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา ง่าย สะดวก และประสบความสำเร็จ

กมลสุดประเสริฐ (2540 : 73) กล่าวถึงการจัดกิจกรรมตามวิสัยทัศน์ของการจัดการศึกษาใน ค.ศ 2000 ว่ากิจกรรมการพบกลุ่มของนักศึกษา ควร ปรับปรุงให้รวมกลุ่มเพื่อทำอาชีพ หรือกิจกรรมบูรณาการความรู้ที่เรียนมาเอาไปใช้ในการรวมงานกันจริง และควรสร้างเครือข่ายของกลุ่มเพื่อให้เกิดอำนาจต่อรองและรู้ข้อมูลข่าวสารของกันและกันระหว่างกลุ่มด้วย

ส่วนการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาใน สิทธิรัตน์ เกษประทุม (2535 : 289-291) เห็นว่า ควรจะได้ทำอย่างเป็นระบบและครบวงจร โดยเน้นความร่วมมือกันระหว่างผู้นำและประชาชนในท้องถิ่น ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. สสำรวจสภาพแวดล้อมในชุมชนเพื่อให้ทราบว่ สภาพแวดล้อมอะไรบ้างที่กำลังเป็นปัญหา และมีผลกระทบต่อประชาชนเป็นส่วนรวม
2. จัดลำดับความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อม ตามที่สำรวจมาในข้อ 1 ว่าปัญหาใดมีความสำคัญ จำเป็นเร่งด่วน จำเป็นต้องดำเนินการแก้ไขก่อนหลัง
3. คิด ระดมพลังสมอง เพื่อคิดค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นและพิจารณาแนวทางการเลือกในการแก้ไขปัญหาคือดีและเหมาะสม

4. กำหนดกิจกรรมและร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาลักษณะที่มีขั้นตอน
5. ดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหตามแผนที่กำหนด ในลักษณะทำเป็นกลุ่ม ทำด้วยความเข้าใจ จริงใจ เต็มใจและรู้สึกภาคภูมิใจ
6. ประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งในระหว่างการปฏิบัติงานเพื่อการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง และทำการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการปฏิบัติงานในกิจกรรมหนึ่ง ๆ
7. ทบทวนกระบวนการ หรือปรับปรุงการจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาลักษณะที่ผ่านมาแล้ว ก่อนที่จะพิจารณาเลือกปัญหาลักษณะที่เกิเกิดขึ้นใหม่ที่ได้รับผิดชอบต่อไป โดยใช้ขั้นตอนและกระบวนการตั้งแต่ลำดับที่ 1 ถึงลำดับที่ 7

หากบุคลากรของกรมการศึกษานอกโรงเรียนหรือหน่วยงานอื่น ๆ ได้ดำเนินกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนที่กล่าวข้างต้นนี้ โดยได้รับความร่วมมือร่วมใจอย่างจริงจัง จากผู้ชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นแล้วละก็ เชื่อได้อย่างแน่นอนว่า สภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้น ๆ จะได้รับความสนใจ เอาใจใส่ ได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาให้อยู่ในสภาพที่ดีขึ้น อันจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นด้วย ดังนั้น การให้ความสนใจในการส่งเสริมการศึกษาให้ความรู้แก่เยาวชน นักศึกษา และประชาชน ตลอดจนสถานศึกษาทุกแห่ง จะต้องให้ความสนใจและเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมในการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมให้มีสภาพที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

